Teknologiateollisuus

1.10.2026

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Lausunto: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta (HE 106/2026 vp)

Teknologiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä HE 106/2026 vp, jolla digipalvelulain 6 a §:ää muutetaan ja lakiin lisätään uusi 6 b § niin, että viranomaiset voivat hyödyntää tekoälyä hallinnon asiakkaille annettavassa automaattisessa neuvonnassa. Annoimme lausunnon esityksen luonnoksesta valtiovarainministeriölle huhtikuussa 2026 (VM044:00/2025). Tämä lausunto täydentää aiempaa kantaamme ja ottaa huomioon jatkovalmistelussa tehdyt muutokset.

Kannatamme esitystä. Nykyinen digipalvelulain 6 a § on kirjoitettu vanhentuneeseen chatbot-teknologiaan perustuen, ja sen ennakkoehdot – erityisesti vaatimus tietosisällön ennakollisesta varmistamisesta – ovat käytännössä estäneet modernin tekoälyn hyödyntämisen viranomaisneuvonnassa. Esitys purkaa nämä esteet ja siirtää sääntelyn painopisteen yksityiskohtaisista ennakkoehdoista teknologianeutraaliin vaatimustenmukaisuuden varmistamiseen ja käytönaikaiseen valvontaan. Tämä vastaa generatiivisen tekoälyn luonnetta: sisällön täydellinen ennakkovarmistaminen ei ole realistista, mutta riskien arviointi ja jatkuva laadunvalvonta ovat.

Pidämme myönteisenä, että jatkovalmistelussa on otettu huomioon useita lausuntokierroksella esittämiämme huomioita. Automaattisen neuvonnan ala on laajennettu kattamaan myös ohjaus ja opastus (6 a § 1 mom.), mahdollisuus saada neuvontaa ihmiseltä on säädetty viranomaisen toimintaa kokonaisuutena koskevaksi velvoitteeksi ilman vaatimusta reaaliaikaisesta ihmiskontaktista digitaalisessa palvelussa (6 a § 2 mom.), yksityisen teknologiatoimittajan asema on säilytetty selkeänä (6 b §:n perustelut ja jakso 10.6) ja käytössä oleville ratkaisuille on säädetty selkeä siirtymäsäännös.

<u>Keskeisimmät huomiomme ovat:</u>

- Kannatamme esitystä ja sen voimaantuloa 1.1.2027 ilman viivytyksiä.
- 6 b §:n velvoitteet on pidettävä toimeenpanossa oikeasuhtaisina. Valtiovarainministeriön tulee antaa ohjeistus ja mallipohjat arvioinneille ja dokumentaatiolle lain voimaantuloon mennessä, ja poikkihallinnollista tukea on jatkettava.
- Ohjeistuksessa on kuvattava selkeästi digipalvelulain velvoitteiden suhde EU:n tekoälyasetukseen, jotta viranomaiset voivat täyttää molemmat velvoitekokonaisuudet yhdellä prosessilla.
- Velvoitteiden kohdistaminen viranomaiseen – ei teknologiatoimittajaan – on oikea ratkaisu ja tulee säilyttää.
- Sääntely on ulotettava jatkovalmistelussa kanavariippumattomasti hallintolakiin ja automaattisen päätöksenteon mahdollisuuksia on arvioitava viipymättä tietosuoja-asetuksen 22 artiklan puitteissa.

Teknologiateollisuus ry

Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
Puhelin 09 192 31
www.teknologiateollisuus.fi
Y-tunnus: 0215289-2

- Julkisen hallinnon uudistuksissa tulee ottaa käyttöön tekoälyratkaisujen ensisijaisuuden periaate. Viranomaisten toimintaa koskevaa lainsäädäntöä on seuraavalla vaalikaudella päivitettävä siten, että tekoälyä ja robotiikkaa voidaan hyödyntää nykyistä laajemmin päätöksenteossa ja sen tukena sekä palvelujen tuottamisessa.

Esitämme valiokunnan käsittelyä varten seuraavat huomiot:

1. Velvoitteiden oikeasuhtaisuus ja toimeenpanon ohjeistus (6 b §)

Viranomaisen velvoitteet on jatkovalmistelussa kirjoitettu luonnosta tarkkarajaisemmiksi: ennen käyttöönottoa on määriteltävä ja toteutettava vaatimustenmukaisuuden varmistavat toimenpiteet, arvioitava virheellisen tiedon todennäköisyys ja vaikutukset sekä mahdolliset syrjivät vaikutukset, ja käytön aikana on valvottava neuvontaa, dokumentoitava keskeiset toimenpiteet ja nimettävä vastuuhenkilöt. Täsmennys on perusteltu virkavastuun kohdentamisen ja virkamiesten oman oikeusturvan kannalta, ja se antaa viranomaisille selkeämmän kuvan siitä, mitä käytännössä edellytetään.

Samalla velvoitteiden määrä on kasvanut, ja vaikutusarvioinnin mukaan viranomaisen tehtävät muuttuvat nykyisten automaatioratkaisujen käyttöönotosta merkittävästi (jakso 4.2.1). Pidämme tärkeinä perustelujen linjauksia, joiden mukaan dokumentointivelvollisuus rajautuu keskeisiin toimenpiteisiin, viranomaisen ei tarvitse itse toteuttaa teknisluontoisia laadunvarmistuksen toimenpiteitä ja dokumentaatiossa voidaan hyödyntää synergioita tekoälyasetuksen 27 artiklan ja tietosuoja-asetuksen 35 artiklan mukaisten arviointien kanssa. Nämä linjaukset on vietävä käytäntöön niin, etteivät velvoitteet muodostu uudeksi käyttöönoton esteeksi tai johda viranomaiskohtaisesti vaihteleviin ja ylimitoitettuihin tulkintoihin.

Esitämme, että valiokunta edellyttää valtiovarainministeriöltä lain toimeenpanoa tukevaa ohjeistusta ja mallipohjia 6 b §:n mukaisille arvioinneille ja dokumentaatiolle jo lain voimaantuloon mennessä. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa generatiivisen tekoälyn hyödyntämisen ohjeistuksen (VM 2025:9) päivitystä. Generatiivisen tekoälyn yhteistyöryhmän toimikausi päättyy syyskuussa 2026. Sen työtä tai vastaavaa poikkihallinnollista tukea tulee jatkaa lain toimeenpanon ajan. Kannatamme myös esityksessä tunnistettua mahdollisuutta kehittää yhteiskäyttöisiä neuvontaratkaisuja usean viranomaisen tarpeisiin, jolloin velvoitteiden täyttämisen kustannukset jakautuvat eikä jokaisen viranomaisen tarvitse rakentaa osaamista alusta.

2. Suhde EU:n tekoälyasetukseen

Esityksen perusteluja tekoälyasetuksen kansallisesta liikkumavarasta on jatkovalmistelussa täydennetty (jaksot 2.2.5–2.2.6). Pidämme perusteltuna arviota, jonka mukaan neuvonnassa käytettävä tekoälyjärjestelmä ei lähtökohtaisesti ole suuririskinen ja jonka mukaan digipalvelulain velvoitteet ovat hallintomenettelyä koskevaa kansallista sääntelyä, eivät tekoälyjärjestelmille asetettavia tuotevaatimuksia. Myös ratkaisu pitää avoimuusvelvoite nykyisen kaltaisena on linjassa tekoälyasetuksen 50 artiklan kanssa.

Toistamme kuitenkin, että viranomaisten ohjeistuksessa on kuvattava selkeästi, miten 6 b §:n velvoitteet suhteutuvat tekoälyasetuksen käyttöönottajan ja mahdollisen tarjoajan velvoitteisiin niissä tilanteissa, joissa sama järjestelmä kuuluu asetuksen soveltamisalaan. Viranomaisten on voitava täyttää molemmat velvoitekokonaisuudet yhdellä koordinoidulla prosessilla ilman päällekkäistä tai ristiriitaista vaatimustenmukaisuustaakkaa.

3. Yksityisen sektorin rooli teknologiatoimittajana

Esitys säilyttää lausuntokierroksella tukemamme linjauksen, jonka mukaan velvoitteet kohdistuvat viranomaiseen automaattisen neuvonnan käyttöönottajana ja käyttäjänä – eivät neuvonnan taustalla olevaan tietojärjestelmään tai sen toimittajaan. Perusteluissa todetaan nimenomaisesti, ettei sääntely estä yksityisen tuottaman neuvontapalvelun tai tietojärjestelmän hankkimista, sen räätälöintiä yksityisen toimesta tai yksityisten toimijoiden käyttämistä teknisissä toteuttamis- ja ylläpitotehtävissä, ja ettei tietojärjestelmän kehittäminen ja ylläpito ole julkinen hallintotehtävä (jakso 10.6). Tämä on oikea ja markkinan toimivuuden kannalta välttämätön ratkaisu.

Pidämme perusteltuna, ettei lausuntokierroksella esitettyä ajatusta järjestelmätoimittajan lakisääteisestä osavastuusta ole sisällytetty esitykseen. Toimittajan vastuu neuvontaratkaisun laadusta on määriteltävä hankintasopimuksissa, ja 6 b §:n 4 momentin rikosoikeudellinen virkavastuu on syytä rajat esityksen mukaisesti viranomaisen palveluksessa oleviin henkilöihin.

4. Soveltamisala ja automaattinen päätöksenteko

Esitys koskee edelleen vain viranomaisen digitaalisessa palvelussa annettavaa neuvontaa. Kanavariippumaton sääntely hallintolaissa ei ollut mahdollista valmistelulle varatun ajan puitteissa (jakso 5.1.1). Rajaus on keinotekoinen ja jättää automaation hyödyt osin saavuttamatta muun muassa puhelinneuvonnassa, joka on volyymiltään merkittävä kanava: pelkästään Verohallinto vastasi vuonna 2024 noin 1,7 miljoonaan ja Kansaneläkelaitos noin 2,2 miljoonaan puheluun.

Esitys ei myöskään sisällä sääntelyä, joka mahdollistaisi tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaiset automatisoidut yksittäispäätökset neuvonnan yhteydessä, vaikka esityksessä tunnistetaan, että tämä kasvattaisi automatisoinnin hyötyjä (jakso 5.1.2). Uusi 3 §:n 2 momentin viittaus automaattista ratkaisemista koskevaan sääntelyyn selkeyttää neuvonnan ja päätöksenteon rajaa, mutta ei laajenna automaation mahdollisuuksia. Oikeusministeriön joulukuussa 2025 käynnistämä selvitys tekoälyn käytöstä hallintoasioiden käsittelyssä on tarpeellinen, mutta sen aikataulu on verkkainen suhteessa julkisen hallinnon uudistamisen tarpeisiin ja teknologian kehityksen vauhtiin.

Esitämme, että valiokunta edellyttää mietinnössään valtioneuvostoa jatkamaan viipymättä valmistelua, jolla automaattista neuvontaa koskeva sääntely ulotetaan kanavariippumattomasti hallintolakiin ja jolla arvioidaan tietosuoja-asetuksen 22 artiklan mukaisten suojatoimien säätäminen automaattisen neuvonnan yhteydessä.

5. Voimaantulo ja siirtymä

Kannatamme lain voimaantuloa 1.1.2027 ilman viivytyksiä. Siirtymäsäännös, jonka mukaan käytössä olevaan palveluautomaatioon sovelletaan nykyistä 6 a §:ää, kunnes siihen tehdään muita kuin vähäisiä muutoksia, on selkeä ja tarkoituksenmukainen.

Yhteenveto

Teknologiateollisuus ry katsoo, että hallituksen esitys on perussuunnaltaan oikea. Se purkaa tekoälyn hyödyntämisen esteitä viranomaisneuvonnassa turvaamalla samalla hyvän hallinnon ja oikeusturvan. Esityksen hyötyjen toteutuminen edellyttää oikeasuhtaista ja yhdenmukaista toimeenpanoa, selkeää ohjeistusta suhteessa tekoälyasetukseen sekä sitä, että yksityisen sektorin rooli teknologiatoimittajana säilyy esteettömänä.

Suomen tekoälykehityksen jatkamiseksi esitämme, että julkisen hallinnon uudistuksissa otetaan käyttöön tekoälyratkaisujen ensisijaisuuden periaate, jonka mukaisesti automaation mahdollisuudet arvioidaan järjestelmällisesti aina, kun palveluprosesseja kehitetään tai uudistetaan. Viranomaisten toimintaa koskevaa lainsäädäntöä on seuraavalla vaalikaudella päivitettävä siten, että tekoälyä ja robotiikkaa voidaan hyödyntää nykyistä laajemmin hallintopäätöksissä ja sen tukena sekä palvelujen tuottamisessa. Tämän osana automaattista päätöksentekoa ja kanavariippumatonta neuvontaa koskevaa sääntelyä on edistettävä, jotta digitalisaation hyödyt eivät jää puolitiehen.

Kunnioittavasti,

Joonas Mikkilä
johtava asiantuntija
Teknologiateollisuus ry

Lisätiedot:
Joonas Mikkilä, 045 129 6791, joonas.mikkila@teknologiateollisuus.fi